

OUDE AZIË

VROEGE CONTINENTEN

KLASSIEKE OUDHEID

MIDDELEEUWEN

RENAISSANCE

VROEGMODERN

MODERN

LAATMODERN

HANNAH ARENDT

SYSTEEM EN VERANTWOORDELIJKHEID

FILOSOOF

HANNAH ARENDT

LAND
DUITSLAND

VLAG
TEKEN DE VLAG

BOEKTEKST

DEZE TEKST KOMT UIT EEN VAN DE COLLEGES (LESSEN) DIE HANNAH ARENDT AAN HAAR STUDENTEN GAF. HET GAAT OVER BOOSDOENERS, MENSEN DIE SLECHTE DINGEN DOEN.

“DE GROOTSTE BOOSDOENERS ZIJN DE MENSEN DIE ZICH NIETS MEER HERINNEREN, OMDAT ZE NOOIT OVER HET GEBEURDE HEBBEN NAGEDACHT, EN ZONDER HERINNERING LATEN ZE ZICH DOOR NIETS WEERHOUDEN. NADENKEN OVER HET VERLEDEN BETEKENT VOOR MENSELIJKE WEZENS DAT ZE DE DIEPTE INGAAN, WORTELS ONTWIKKELEN EN ZICHZELF OP DIE MANIER STABILITEIT GEVEN, OM NIET TE WORDEN WEGGEVAAGD DOOR WAT ZICH MOGELIJK ZOU KUNNEN VOORDOEN.

HET GROOTSTE KWAAD IS NIET RADICAAL, HET HEEFT GEEN WORTELS, EN OMDAT HET GEEN WORTELS HEEFT, KENT HET GEEN GRENZEN, KAN HET TOT ONDENKBARE UITERSTEN VERVALLEN EN ZICH OVER DE HELE WERELD VERSPREIDEN.”

A. WELKE WOORDEN HERKEN JIJ IN HET WOORD BOOSDOENER?

B. WAT ZIJN DE GROOTSTE BOOSDOENERS VOLGENS HANNAH ARENDT?

C. WAAROM IS HET BELANGRIJK OM NA TE DENKEN OVER WAT JE HEBT GEDAAN?

D. ALS EEN BOOSDOENER ZICH NIETS MEER HERINNERT VAN WAT HIJ HEEFT GEDAAN, KAN DEZE DAN OVER ZIJN DADEN NADENKEN?

LEVENSLLOOP

HANNAH ARENDT IS GEBOREN IN 1906 IN DE PLAATS LINDEN, WAT IN DUITSLAND LIGT. HAAR VADER HEET PAUL EN HAAR MOEDER MARTHA. DE EERSTE JAREN ZIJN ONBEZORGD EN VROLIJK. MOEDER MARTHA NOEMT HANNAH EEN ZONNEKIND. ALS DE VADER VAN HANNAH ERNSTIG ZIEK WORDT, VERHUIST DE FAMILIE NAAR DE PLAATS KÖNINGSBERG. DAT IS VER BIJ LINDEN VANDAAN. IN DIE STAD WOONT OOK HAAR OPA MAX. MET HEM BEZOEKT ZE DE JOODSE SYNAGOGEN ([ZIE FOTO LINKS](#)) EN WANDELT ZE IN HET STADSPARK. ALS HANNAH ZEVEN JAAR IS STERFT HAAR ZIEKE VADER EN KORT DAARNA OOK OPA MAX. ONDANKS DEZE MOEILIJKE DINGEN, DOET HANNAH ERG HAAR BEST OP SCHOOL. ZE LEEST GRAAG EN KAN GOED LEREN. VANAF HAAR TWAALFDE JAAR INTERESSEERT ZE ZICH IN MUZIEK ([PIANO](#)), POËZIE EN FILOSOFIE. ZE LEEST GRAAG BOEKEN VAN DE FILOSOF IMMANUEL KANT DIE OOK IN KÖNINGSBERG GEWOOND HEEFT. LATER ZAL ZE NOG VAAK OVER HEM SCHRIJVEN IN HAAR BOEKEN. ALS DE TWEEDE WERELDOORLOG UITBREEKT, VLUCHT HANNAH NAAR AMERIKA. DAAR WERKT ZE ALS JOURNALIST EN GEEFT ZE LES OP UNIVERSITEITEN. ZE WORDT ALS FILOSOF VOORAL BEKEND NA HET BOEK DAT ZE SCHRIJFT OVER HET PROCES TEGEN MENEER EICHMANN. OVER HEM LEES JE STRAKS MEER.

TIJDSLIIJN

INTERESSE VOOR FILOSOFIE

VLUCHT NAAR AMERIKA

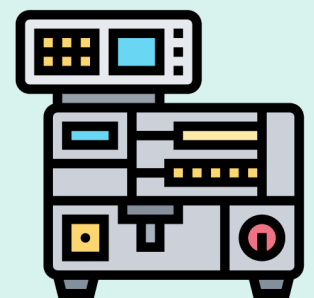
GEBOORTE VAN HANNAH

DOEN

ONTWERP EEN SCHOOLMACHINE (ALLEEN) - POTLOOD EN WIT PAPIER)

TEKEN JOUW SCHOOL ALS EEN SOORT MACHINE. BEDENK HOE DE MACHINE ERUIT MOET ZIEN EN LAAT ZIEN HOE DEZE WERKT. WAT MAAKT JOUW MACHINE? WAT GAAT ER IN OF UIT DE MACHINE? LAAT ZIEN WIE DE MACHINE BESTUURT. IS ER EEN BAAS VAN DE SCHOOLMACHINE? OF WORDT DE MACHINE DOOR MEERDERE PERSONEN BEDIEND? VERGEET NIET OM OOK JEZELF TE TEKENEN. WELKE VERBINDING HEB JIJ MET DE ANDEREN? SCHRIJF BIJ IEDERE PERSOON WAT HIJ MET DE MACHINE MOET DOEN, BESCHRIJF WAT ZIJN VERANTWOORDELIJKHEDEN ZIJN.

WAT IS EIGENLIJK EEN SYSTEEM?

EEN SYSTEEM WERKT NET ALS EEN MACHINE. HET BESTAAT UIT ONDERDELEN DIE SAMENWERKEN EN MET ELKAAR TOT EEN RESULTAAT LEIDEN.

VERDIEPING

ACHTER DE SCHERMEN

HIJ VOELDE DE SPANNING IN HET KLASLOKAAL TOEN HIJ DE DEUR DOOR STAPTE. ABEL WAS ALS EERSTE BINNEN, EEN KWARTIER TE VROEG, ETEND UIT ZIJN ZAK PAPRIKACHIPS. IN ÉÉN KEER KON HIJ HET LOKAAL OVERZIEN: DE TAFELS, DE STOELN EN DE KAARTJES OP DE RECHTERHOEK VAN IEDERE TAFEL. ALLE TAFELS WAREN LOS VAN ELKAAR GESCHOVEN. “ZULLEN WE ER EEN WEDSTRIJD VAN MAKEN? VAN DE OPDRACHT?” HAD DE JUF GEVRAAGD. ZE HAD UITGELEGD HOE HET ZOU WERKEN. EEN BEETJE ANDERS DAN NORMAAL. ZE ZOU VOOR IEDEREEN DIE DE OPDRACHT HAD GEMAAKT HET AANTAL BEHAALDE PUNTEN UITREKENEN. DEGENE MET DE MEESTE PUNTEN KREEG EEN 10 EN DEGENE MET DE MINSTE PUNTEN KREEG EEN 1. EN ALLE ANDERE CIJFERS DAAR TUSSENIN. ER WAS GESTEMD EN BESLOTEN DAT ZE HET ZO Zouden DOEN. IEDEREEN VOELDE ZICH STOER. PRIMA ZO' N OPDRACHT-WEDSTRIJD. ABEL KEEK EVEN OM ZICH HEEN. ER WAS VERDER NOG NIEMAND IN HET LOKAAL. HIJ KON ZIJN NIEUWSGIERIGHEID NIET DE BAAS EN LIEP NAAR ZIJN EIGEN TAFEL. OP HET KAARTJE STOND GEEN NAAM. HIJ DRAAIDE HET KAARTJE OM EN LAS DE OPDRACHT. BEST MOEILIJK VOND HIJ. MAAR HIJ KON HET WEL, DACHT HIJ. HIJ VERWACHTTE WEL DAT HIJ ZEKER GENOEG PUNTEN ZOU SCOREN VOOR EEN 7 OF EEN 8. GEDACHTELOOS LEGDE HIJ HET KAARTJE MET DE OPDRACHT WEER TERUG. VERVOLGENS PAKTE HIJ EEN KAARTJE VAN ZIJN BUURMAN EN KEEK ERNAAR. HIJ SCHROK VAN WAT HIJ ZAG! DIE OPDRACHT WAS HELEMAAL ANDERS! VEEL MAKKELIJKER! HOE KON DAT NOU? HOE HAD DE JUF BEPAALD WELKE OPDRACHT ZE AAN WIE ZOU GEVEN? WAS DIT NOU WEL EEN EERLIJK SYSTEEM? ABEL VROEG ZICH AF HOE DE KAARTJES VERDEELD WAREN. WELKE KEUZES HAD DE JUF GEMAAKT? HOE HAD ZE DIT BEDACHT? IEDEREEN HAD IN HET LOKAAL ZIJN VASTE PLEK, ZOALS OOK IN DE GEWONE LES. ZOU HIJ ZIJN KAARTJE VERWISSELEN MET DIE VAN ZIJN BUURMAN, DIE EEN MAKKELIJKERE OPDRACHT HAD? ZOU DE JUF NOG UIT HAAR HOOFD WETEN WAT ER OP ELK KAARTJE STOND? LOPEND LANGS DE TAFELS STREEK HIJ MET ZIJN VINGERS HIER EN DAAR GEDACHTELOOS OVER DE KAARTJES. ABEL LIEP VERDER NAAR ACHTEREN. ER WAS DAAR ACHTERIN HET LOKAAL EEN HANGPLEK MET EEN OUDE RODE BANK. HIJ ZICH OM, PLOFTE NEER OP DE BANK EN KEEK ZO NOG EENS HET LOKAAL IN. INEENS ZAG HIJ DAT ER ORANJE VLEKKEN OP SOMMIGE KAARTJES ZATEN. DE PAPRIKA CHIPS AAN ZIJN VINGERS! HIJ STAARDE WEZENLOOS NAAR DE TAFELS. HIJ DACHT NA OVER WAT EN HOE DIT EEN EERLIJKE WEDSTRIJD KON ZIJN. ZOU HIJ HET VERANDEREN? OF ZOU HIJ HET GEWOON VRAGEN AAN DE JUF? MET VEEL LAWAAI KWAMEN ER TWEE MEIDEN UIT ZIJN

KLAS BINNENSTORMEN, DIE WAREN OOK TE VROEG. HUN JASSEN ZWIEREND ROND HUN LIJVEN, RENNEND ACHTER ELKAAR AAN. ER DWARRELDEN KAARTJES OP DE GROND. ABEL ZAG HET VANUIT ZIJN LUIE BANK GEBEUREN. TOEN ZE DE KAARTJES OP DE GROND ZAGEN, BEGREPEN ZE WAT ER GEBEURD WAS. JE KON NU OOK DUIDEELIJK ZIEN WAT ER OP SOMMIGE KAARTJES STOND. ACHTERIN HADDEN ZE ABEL NIET OPGEMERKT. “SUFFERD!” ZEI EMMA TEGEN ANNE. KIJK WAT JE GEDAAN HEBT. BEIDEN BUKTEN OP HUN KNEIËN EN STAARDEN NAAR DE KAARTJES OP DE GROND. VOORDAT ZE HET ZICH HELEMAAL REALISEERDEN ZATEN ZE DE OPDRACHTEN OP DE KAARTJES TE LEZEN. “HIER! DEZE IS SUPER MAKKELIJK”, ZEI ANNA. ANNA PAKTE DAT KAARTJE EN LEGDE HET OP DE HOEK VAN HAAR EIGEN TAFEL. EMMA ZAT NOG NAAR

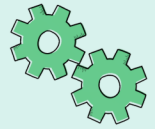
DE KAARTJES TE KIJKEN. “OPSCHIETEN!” GROMDE ANNA. “SNEL OP DE TAFELS TERUG LEGGEN WAAR ZE LAGEN!” ZE ZAG EMMA EEN OPDRACHT OP EEN KAARTJE LEZEN EN OP HAAR EIGEN TAFEL LEGGEN, MET DE WITTE KANT NAAR BOVEN. ER ZATEN ORANJE VLEKKEN OP HET KAARTJE VAN EMMA. SNEL VERDEELDEN ZE DE KAARTJES KAARTJES OVER DE TAFELHOEKEN. IN HAAR OOGHOEK ZAG ANNE DAT EMMA DE KAARTJES SNEL LAS. ANNE KON HET OOK NIET LATEN ZE TE LEZEN. ZE WIST NU GENOEG. HET WAS DUIDEELIJK DAT ER MAKKELIJKE EN MOEILIJKE OPDRACHTEN WAREN EN VOOR WIE. DE BEL GING EN ABEL STOND OP VAN ZIJN BANK. HIJ KEEK HET LOKAAL IN. DE MEIDEN ZAGEN HEM NU PAS! “GOEDEMORGEN ABEL!” ABEL ZAG DAT DE KAARTJES MET CHIPSVLEKKEN NIET MEER OP DEZELFDE PLEK LAGEN ALS VIJF MINUTEN GELEDEN. ZE KEKEN ELKAAR ALLEDRIE AAN.

ONDERZOEK (SAMEN-TEKENPAPIER)

HOE EERLIJK IS HET SYSTEEM (S) DAT DE JUF GEBRUIKT VOOR DE OPDRACHTWEDSTRIJD? HOE EERLIJK VIND JIJ DE JUF (J), ABEL (A) EN DE MEISJES (M)? TEKEN HET OP DE LIJNEN (STREEP) EN LEG AAN ELKAAR UIT WAAROM.

	HELEMAAL NIET EERLIJK	HELEMAAL WEL EERLIJK
S		
J		
A		
M		

IS ER IEMAND IN HET VERHAAL VERANTWOORDELIJK VOOR DE EERLIJKHEID?
LEG UIT WAAROM.

DENKEN EN VERANTWOORDELIJKHEID

IN HAAR BOEKEN WAARSCHUWT HANNAH ARENDT VOOR TOTALITAIRE SYSTEMEN WAARIN MENSEN MOETEN DOEN WAT ÉÉN PERSOON ZEGT. IN DE TWEEDE WERELDOORLOG WAS HET DUITSE RIJK OOK ZO'N SYSTEEM. DE DICTATOR (EEN SLECHTE BAAS), ADOLF HITLER, WILDE UNTERMENSCHEN (MINDERWAARDIGEN) Vernietigen en anderen moesten dat plan uitvoeren. ÉÉN VAN DIE MENSEN WAS MENEER EICHMANN. HIJ REGELDE DE TRANSPORTEN OM JODEN NAAR Vernietigingskampen te brengen. DAARDOOR GINGEN HEEL VEEL JODEN DOOD. NA DE OORLOG MOEST MENEER EICHMANN AAN DE RECHTER UITLEGGEN WAAROM HIJ DAT HAD GEDAAN. EICHMANN ZEI DAT HIJ HET DEED, OMDAT HET GEWOON ZIJN WERK WAS. ALS HIJ HET WERK NIET HAD GEDAAN, DAN HAD IEMAND ANDERS HET GEDAAN ZEI HIJ. HIJ ZAG ZICHZELF ALS EEN SOORT RADERTJE IN EEN MACHINE. OOK WIST HIJ ZICH SOMMIGE SLECHTE DINGEN NIET MEER ZO GOED TE HERINNEREN. HANNAH ARENDT WAS ERBIJ TOEN EICHMANN DAT AAN DE RECHTER VERTELDE. ZE SCHREEF ER EEN BOEK OVER DAT HEEL BEKEND WERD. HANNAH ARENDT ZEGT IN HAAR BOEKEN DAT DE GROOTSTE BOOSDOENERS MENSEN ZIJN DIE NIET NADENKEN EN ZICH NIET MEER HERINNEREN WAT ZE HEBBEN GEDAAN.

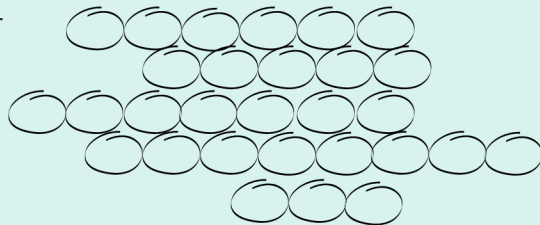
A. ALS JE DOOR IEMAND GEDWONGEN WORDT IETS TE DOEN, KUN JE DAN WEIGEREN? HOE DOE JIJ DAT?

B. KAN EEN RECHTER IEMAND VEROORDELEN ALS HIJ IETS HEEFT GEDAAN WAT HIJ NIET KON WEIGEREN? LEG UIT WAAROM WEL OF NIET.

C. KAN IEMAND VEROORDEELD WORDEN ALS HIJ ZELF NIET MEER HERINNERT WAT HIJ HEEFT GEDAAN? LEG UIT WAAROM WEL/NIET.

TERUGBLIK

1. GEBOORTEPLAATS VAN DE FILOSOOF HANNAH ARENDT
2. WELK INSTRUMENT BESPEELDE HANNAH?
3. NAAR DIT LAND VLUCHTTE HANNAH ARENDT
4. EEN KLEIN ONDERDEEL VAN EEN MACHINE
5. DE NAAM VAN DE OPA VAN HANNAH

CRYPTO $5.1 + 2.5 + 3.4 + 4.2 + 3.7 + 1.1 =$

DOEN

MAAK EEN MOREEL KOMPAS (PAPIER, SCHAAR, POTLOOD, SPLITPEN)

MAAK EEN BUITENSTE SCHIJF MET 4 VAKKEN: GELIJKE OPDRACHTEN MAKEN/ SYSTEEM MAKEN/ KIJKEN OP DE KAARTJES/ BESPREKEN IN DE KLAS

MAAK EEN BINNENSTE SCHIJF MET 6 VAKKEN: MAG/ MAG NIET/ MOET/ MOET NIET/ WIL/ WIL NIET

MAAK DRIE WIJZERS MET PERSONAGES: DE JUF, ABEL, MEISJES

JE KUNT NU DRAAIEN EN COMBINATIES MAKEN. BIJVOORBEELD:

DE JUF MAG GELIJKE OPDRACHTEN GEVEN

MAAK EEN COMBINATIE. LEES HET VOOR AAN JE MAATJE.

STEL DAARNA DE VRAAG: IS DIT GOED OF NIET GOED? LEG AAN ELKAAR UIT WAAROM WEL/NIET.

